

De kaalvreter

Zwg door Cees
Zeker Weten Goed
21 August 2019

✓ Zeker Weten Goed

Auteur	Machteld Siegmann
Genre	Psychologische roman
Eerste uitgave	2019
Uitgever	Ambo Anthos
Pagina's	370

Feitelijke gegevens

- 1e druk, 2019
- 370 pagina's
- Uitgeverij: Ambo Anthos

Flaptekst

Leie Blum wordt in de Tweede Wereldoorlog ondergebracht bij een boerengezin in Zanegeest. Sindsdien is Leie aan het wachten, eerst op haar ouders, later op iets wat ze niet kan definiëren. Het wachten lijkt voorbij als ze met Dirk trouwt en twee zonen krijgt. In de zomer van 1974 wordt Leies zorgvuldig opgebouwde leven op z'n kop gezet door het overlijden van de vrouw bij wie ze als pleegkind was ondergedoken. Ze gaat naar de begrafenis, maar kan niet terugkeren naar het leven met haar man en zonen. Ze zwijgt en wacht.

De kaalvreter is een mozaïekroman over een oegenschijnlijk afgesloten verleden en een verborgen identiteit.

Eerste zin

Er was een kalf en dat heette Kind-van-de-voorste en het was geboren op de avond dat ze kwam.

Samenvatting

Zanegeest, 1942

De 3-jarige Joodse Leie Blum wordt ondergebracht in het gezin Hardeman dat in Noord-Holland op een boerderij woont. Haar vader en moeder zijn opgepakt door de Duitsers. Ze mag zich eigenlijk niet laten zien, want ze ziet er erg joods uit. Ze mist haar ouders in die jaren erg.

-Krimpenerwaard, 1974 -zaterdag 8 juni

Dirk Rook is in 1958 getrouwd met Leie, maar sinds april j.l. doet Leie erg vreemd. Ze was naar de begrafenis van haar stiefmoeder in Zanegeest gegaan. Daarna leeft ze teruggetrokken. Seks is ook taboe voor haar en dat vindt Dirk heel naar. Hij neemt haar een dagje mee naar zee (Hoek van Holland), maar erg opgewekt maakt dat haar niet). Dirk en Leie hebben twee kinderen (Anton 15 en Meeus 11 jaar)

Anton voelt niet veel voor het werk op de boerderij. Via een schoolvriendje kan hij terecht bij de Vivo . Al op de eerste dag papt een jonge vrouw Jacintha (19 met kind) met hem aan. Van zijn eerste verdiende geld koopt hij een puzzel voor zijn moeder. De verhouding met zijn vader is een stuk slechter.

zondag 9 juni

Dirk overdenkt de apathische houding van Leie. Anton denkt aan een intelligent meisje Alies dat op het vwo zit. Ze is erg aardig, maar zo plat als een dubbeltje. Moeder Leie wil niet aan de puzzel beginnen (symboliek!). Ze herbeleeft in korte hoofdstukjes de reis van haar ouders naar Auschwitz

Zanegeest 1942-1950

Leie komt de oorlog zonder grote problemen door. Ze wacht na de oorlog op haar ouders. Er komt na de bevrijding wel een vrouw bij de Hardeman-familie aan. Het is een vreemde vrouw, die rare dingen doet en zegt. Leie voelt zich niet veilig en Mem vindt dat de vrouw weg moet. Dan hangt die zich op zolder op. Leie moet een paar dagen bij de dominee logeren, tot na de begrafenis. Later op de lagere school hoort Leie van haar klasgenootjes dat de Duitsers verschrikkelijke dingen hebben uitgehaald met Joodse kinderen. Ze merkt steeds meer dat Tom en Mem (Nellie) niet haar echte ouders zijn. Als ze elf jaar wordt, vertellen de ouders haar de ware toedracht.

Krimpenerwaard 1974 -zaterdag 29 juni

Als Dirk zijn stier bezig ziet met dekken van een koe, krijgt hij weer zin in seks, maar Leie wil het niet. Meeus zegt dat hij eigenlijk niets van de oorlogservaringen van zijn moeder weet. Als Anton weer bij Vivo gaat werken, vraagt Jacintha of hij 's avonds naar haar toe komt. Maar als hij er is, wil zij gaan stappen en doet hij dienst als oppas. Haar boze ex komt bovendien ook op bezoek.

zondag 30 juni

Anton heeft een briefje achtergelaten met de mededeling dat hij voorlopig niet thuis komt. Dirk en Leie gaan hem zoeken, maar vinden hem niet. Bij thuiskomst ziet Leie weer het kleine meisje dat al een paar keer eerder in hun huis is opgedoken. Leie beschouwt haar als een teken. Meeus gaat zijn broer zoeken. Als hij hem treft, gaan ze weer naar huis. Leie ziet het leven niet meer zitten en trekt naar zolder om zelfmoord te plegen. Maar Nathalie die weer terugkomt, weerhoudt haar ervan. Leie ziet het als een teken van God.

maandag 1 juli

Dirk gaat met Leie naar de dokter. Die begrijpt dat ze depressief is geworden na de begrafenis in april. Hij schrijft medicijnen voor.

Krimpenerwaard/Zanegeest 1974 - dinsdag 16 april

Leie heeft bericht gekregen van de zoon van Nellie dat ze in coma ligt. Een dag later is ze overleden en ze krijgt een uitnodiging voor de begrafenis. Ze wil per se alleen en ze zorgt ervoor dat ze een latere bus en trein neemt, in Amsterdam ook nog wat cadeautjes koopt en daardoor de begrafenis mist. Maar na afloop ziet ze wel het graf van haar moeder (gestorven 7 oktober 1945). Er staat een filosofische spreuk op het graf. Het zal de oplettende lezer duidelijk zijn.

Krimpenerwaard 1974 - vrijdag 12 juli

Dirk beseft dat Leie zelfmoord wilde plegen en dat het kleine meisje dat voorkomen heeft. De familie heeft een afscheidsavondje van Meeus' school. Op school heeft Meeus verteld dat zijn moeder kanker heeft.

Anton is meegegaan en hij ziet Alies weer. Die avond hebben ze ook nog een feestje bij Bram, zijn schoolvriend. Anton praat met Alies over de oorlog van hun familie. Het gaat steeds beter met Leie. Ze vertelt aan Dirk dat ze er bij de begrafenis van Nellie achter gekomen is dat ze bij het graf van haar echte moeder heeft gestaan. Dat was de vrouw die haar toch was komen halen, maar wel zelfmoord had gepleegd na de bevrijding.

zaterdag 13 juli

Anton neemt ontslag bij de vervelende baas van de Vivo. Meeus ziet zijn moeder vertrekken. Ze heeft haar trouwjurk aan en neemt de bus naar Gouda. Ze heeft de puzzel met hulp van Nathalie afgemaakt (symboliek) Dirk kan haar niet tegenhouden en is te laat bij de bus. Hij belt met Tom in Zanegeest en zegt dat Leie er waarschijnlijk aan komt. Tom belooft te bellen als dat het geval is.

Zanegeest, zomer en herfst 1958

Dit deel wordt persoonlijk verteld. Dirk is met twee vrienden op de fiets naar Texel. Bij een boerderij in Zanegeest vragen ze om overnachting. Dirk is meteen weg van Leie. "Wie ben je?" vraagt hij en dat is een trigger. Leie heeft een nacht ervoor van hem gedroomd en fietst een dag later hem achterna, maar hij brengt haar toch terug. Tijdens de vakantie denkt hij veel na en na de vakantie keert hij terug naar Leie. Ze zijn beiden verliefd en in de duinen gaan ze helemaal los. Later blijkt Leie zwanger en ze schrijft dit aan Dirk. Die wil graag met haar trouwen en doet haar een aanzoek. Ze gaat met Dirk mee en als ze vier en een halve maand zwanger is, trouwen ze in november 1958.

Krimpenerwaard/Zanegeest 197 - Zaterdag 13 juli

Leie maakt de reis in haar trouwjurk. Ze gaat inderdaad naar Zanegeest. Ze wil terugkeren naar haar stiefvader die heel goed voor haar is geweest en kan ze iets goedmaken, omdat ze niet bij de begrafenis was. Ze belt wel naar huis om te vertellen dat ze van haar man en kinderen houdt en ook dat ze terugkomt na een paar dagen.

Personages

Anton

Anton is een lastige zoon voor zijn vader. Hij wil niet het boerenbedrijf in en hij verzet zich tegen de opmerkingen van zijn vader. Liever wil hij later naar de HTS om ingenieur te worden. Hij neemt een baantje als zaterdaghulp bij de Vivo en schrijft een briefje waarin hij zegt dat hij wegloupt. Hij is muzikaal (mondharmonica) en heeft voor zijn leeftijd een aparte muzikale smaak. Zijn seksueel ontwaken is op zijn 15e al in gang gezet (belangstelling voor meisje Alies en de oudere Jacintha). Anton is wel begaan met het lot van zijn moeder: Hij koopt van zijn eerst verdiende geld een puzzel voor haar.

Dirk

Dirk is in zijn jeugd een aardige man die oprecht verliefd wordt op Leie. Hij is een harde werker, aarzelt niet om met haar te trouwen als ze zwanger wordt. Hij doet in zijn huwelijk zijn stinkende best, wil graag seks met Leie en is teleurgesteld wanneer ze al maanden niet hem wil vrijen. Eerst begrijpt hij haar niet. Hij kijkt ook naar de wat wulpse Tony, maar hij doet niets met die gevoelens. Dirk is in zijn huwelijk nooit vreemd gegaan. Later krijgt hij begrip voor haar toestand. Dat gebeurt wanneer ze zelfmoord wil plegen en ze hem daarna vertelt dat ze haar echte moeder na de Tweede Wereldoorlog toch heeft gezien. Dan wordt hij weer heel lief voor haar. Hij heeft wel wat ruzietjes met zijn oudste zoon, die hem niet wil opvolgen. Die gaat hem teveel zijn eigen gang. Met zijn jongste zoon Meeus kan hij het prima vinden.

Leie

Joods meisje dat na de oorlog op haar ouders wacht. Groeit op in een boerengezin, waarin ze steeds meer merkt dat ze anders is. Gaat later naar de kweekschool, maar ze gelooft ook in de sturing van boven in haar leven: de droom die Dirk aankondigt. Ze is meteen verliefd. Ze wil ook direct seks en ze wordt zwanger. Het gaat in het huwelijk allemaal goed totdat ze hoort dat haar stiefmoeder is gestorven. Ze ontloopt haar begrafenis, maar ziet daarbij wel dat de vrouw die na de oorlog zelfmoord heeft gepleegd haar moeder is. Ze ligt in een graf en ze is gestorven in oktober 1945. Dan breekt ze mentaal en wordt ze depressief. Zo erg dat ze zelfmoord wil plegen. Alweer door een teken van hogerhand (de komst van het kind Nathalie) weet ze deze puzzel van het leven goed op te lossen. Ze maakt een laatste reis naar Zanegeest om met zichzelf in het reine te komen met haar verleden. Dat lukt. Na het bezoek aan Zanegeest zal ze terugkeren naar haar gezin.

Meeus

Meeus is elf jaar en een modelkind voor zijn ouders. Hij helpt zijn vader Dirk goed in het boerenbedrijf, is gehoorzamer dan Anton en is ook voor zijn moeder een lief jongetje. Hij zal over een jaar naar het voortgezet onderwijs gaan: hij is intelligent maar staat niet per definitie afwijzend tegenover de overname van het bedrijf van zijn vader. Hij is een goede observator in het verhaal.

Quotes

"Toen ze iets later door de mem werd opgepakt en meegedragen, met de jongen die kleiner was achter hen aan, stond ze het toe dat de mem haar de jas uittrok en de jurk die ze droeg en haar instopte in een ledikant waar een krans van bloemen op geschilderd was. Er was een lamp en die bleef branden terwijl de jongen zich uitkleedde en ook erna toen hij een boek pakte en er hardop uit begon te lezen, en ze keek naar hem en luisterde naar de woorden die hij zei: stadsmuzikant en dwaallichtje en gat-in-de-weg, tot ze in slaap viel."

Bladzijde 12

"De laatste keer dat we vreeën was de avond voor ik naar de begrafenis van Nellie ging, ik weet het nog heel goed, het was als een berg beklimmen en het was nog fijn ook maar daarna vielen we van die berg, ik in ieder geval wel, ik rolde van de berg en nu lig ik daar een beetje onderaan het veld te ruimen. Terwijl Dirk daarboven naar me op zoek is, lig ik plaats te maken voor iets wat mij vanbinnen op zit te eten, heel langzaam en knagend, als een blaaskoplarve die zich een weg knaagt in een bij, ik heb in de tuin gezien hoe dat werkt, ze vallen bij bosjes uit de perenboom met aangevreten achterlijven"

Bladzijde 19

"Mem zei: Het gaat niet, je kunt hier niet blijven, het spijt me zo voor je en daarna begon de vrouw dat lied te zingen dat ze soms zong, het lied in de taal van Wilhelm, en mem begon te huilen en toen hield Leie het ook niet meer uit, ze ging Luit zoeken om met hem te spelen maar op zijn vraag: Wat zullen we gaan doen? wist ze niets te bedenken. "s Avonds vonden ze de vrouw aan de balk,"

Bladzijde 103

"Ja, ze las de Bijbel, ze las de Bijbel en snapte er niet meer van dan dit: geloven is alles achterlaten en in beweging komen en dan kijken wat er gebeurt. Dat deed ze dus toen ze die rooie achternaging, Kijken wat er gebeurde."

Bladzijde 334

"De stoel stond in het midden, precies onder de balk. De stoel stond in het midden en haar koffer stond ernaast. De koffer waarmee ze gekomen was. Ik weet dat er mensen zijn die zich verhangen. Iemand vertelde me eens dat ze een meid hadden gehad die ze zo gevonden hadden, maar wie zijn meid dat was dat weet ik niet meer."

Bladzijde 232

"Zerel Blum, stond op de steen, GESTORVEN 7 OKTOBER 1945 . En daaronder stond nog wat , een Bijbeltekst, en iets in haar kon niet ophouden de woorden te herhalen, als een cassettebandje dat hje steeds terugspoelt, omdat je denkt dat er iets heel belangrijks wordt gezegd, speciaal tegen jou, iets wat je nooit meer mag vergeten.."

Bladzijde 225

"Ze komt naast me staan en terwijl de wind de dode vogel wiegt, vertelt ze over het graf van Zerel, haar moeder die teruggekomen was voor haar maar helemaal niet welkom was, en ik begrijp in één keer hoe achter en voor en naast haar alle muren moeten zijn omgevallen toen ze het besepte. "

Bladzijde 300

Thematiek

Wo ii: nasleep en verwerking

De nawerking van de gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog is het thema van de roman, met daaraan verbonden het motief van de Jodenvervolging. Het Joodse meisje Leie Blum heeft de oorlog overleefd door onder te duiken in het boerengezin Hardeman in Noord-Holland. Ze blijft natuurlijk wachten op de komst van haar ouders. Maar die komen niet, hoewel De vrouw die na de oorlog in haar buurt komt, maar erg vreemd doet en zelfmoord pleegt, blijkt later toch haar moeder Zerel geweest te zijn. Daar komt Leie pas jaren later achter als ze de begrafenis van haar stiefmoeder Nellie bezoekt. Op het graf in Noord-Holland ziet ze de steen van haar moeder die in oktober 1945 overleden is. Door die kennis raakt Leie depressief en dat heeft nogal wat gevolgen voor het gezin. Ze staat ook op het punt om er een eind aan te maken, maar ze ziet in de komst van het buurkind Nathalie een teken van God. De hoop keert terug in haar hart en het lijkt erop dat alles aan het einde gewoon weer goed komt. Leie krijgt met hulp van boven de kans op een nieuw begin van haar leven te maken. Daarvoor is blz. 288 van belang. Ze hoort haar zoon Anton op zijn mondharmonica spelen. Wanneer het lied uit is, begint het opnieuw. Ze denkt: "Alles is verdergegaan terwijl ik ben gestopt. Ik ben gestopt en uitgestapt, omdat ik ontdekte dat ik iets vergeten was, iets wat bij mij hoorde, en het was onmogelijk om nog verder te gaan. Ik ben gaan wachten tot de tijd me inhaalde en de herinnering wiste en toen dat niet lukte heb ik geprobeerd de herinnering om te buigen, maar ze stond het niet toe". Na deze passage vertelt Leie dat ze weer de energie in haar lichaam voelde branden, de energie die vrijkomt door de liefde. Ook het sein om weer voor een paar dagen naar Zanegeest terug te gaan.

Motieven

Zelfmoord

De moeder van Leie, Zerel Blum, was Leie toch komen halen na de oorlog, maar Leie had haar niet herkend. Mem vindt het beter dat ze wegging. Maar Zerel pleegt zelfmoord. Pas jaren later (in 1974) beseft Leie dat . Voor haar heeft het leven dat ook weinig zin meer en ze wil ook op zolder zelfmoord plegen. Maar het aanlopende kind Nathalie wordt door Leie als een teken van God gezien om het toch maar niet te doen.

Verliefdheid

Leie en Dirk zijn stapelverliefd op elkaar al bij hun eerste kennismaking in 1958. Anton ziet wel wat in Alies, een slim

meisje dat helaas wat platte borsten heeft. Maar hij praat met haar ook over de ervaringen van hun familie in de oorlog.

Seksualiteit

Na haar depressieve buien in april 1974 heeft Lei geen zin meer in seks, terwijl dat wel een heel positief element in hun huwelijk was. Omdat Leie niet meer wil, ziet Dirk wel wat in een poging om Tony te versieren, maar hoewel die hem vroeger graag had gehad, ziet ze nu niets in zijn avances.. Toen Dirk Leie in 1958 ontmoette, hadden ze vol vuur in de duinen gevreeën. Als gevolg daarvan was Leie zwanger geraakt.

Vader-zoonrelatie

De verhouding tussen vader Dirk en zoon Anton is niet heel goed. Anton wil helemaal niet in het bedrijf van zijn vader werken en wil het ook niet overnemen. Hij is slim en wil naar de HTS. Hij gaat al op zijn 15e bij de Vivo werken als zaterdaghulp. Ook loopt hij weg van huis, omdat zijn vader kritiek op hem heeft bij het werk dat hij verkeerd doet (bijv. het melken)

Godsdienst

Religie en niet alleen de Joodse, speelt op de achtergrond een rol in de levens van de familie Rook. Leie ziet de komst van het kind Nathalie als een teken van God om haar te vertellen dat ze geen zelfmoord moet plegen. Dirk wil God wel meer uit zijn leven verbannen. Hij heeft die eigenlijk afgezworen. Op een bepaald moment verft hij op de deur van de schuur de tekst "God en Dirk". Hij is dan wanhopig vanwege de situatie met Leie.

Dood

Behalve de zelfmoord van Zerel, overlijdt ook de stiefmoeder van Leie in april 1974. De vader van Leie Blum overlijdt in Auschwitz. Dirks moeder was gestorven toen hij achttien jaar was.

Depressief gedrag

Leie vertoont depressief gedrag, nadat ze in april 1974 geconfronteerd wordt met het graf van haar biologische moeder. Het is de vrouw die haar toch na de bevrijding was komen halen, maar ook zelfmoord had gepleegd. Ook Leie ziet het leven daarna niet meer zitten.

Hoop

Aan het einde van de roman put Leie moed uit het teken dat God haar zendt in de persoon van Nathalie. Die voorkomt dat ze zelfmoord pleegt en dat geeft Leie weer hoop voor de toekomst. Ze besluit dan in haar trouwjurk terug te gaan naar haar stiefvader Tom, omdat ze dit in april heeft verzuimd. (vgl. blz.370 En op een zeker moment doe je de deur op een kier en ontdek je dat er in de nacht iets voor je is neergelegd. Een bundeltje verwachting. Het kleine begin van hoop. De ongehoorde gedachte dat het leven daar is waar je het het laatst verwachtte."

Schuld(gevoel)

Overlevenden van de Holocaust kampen vaak met een schuldgevoel. Daar heeft Leie ook wel last van, hoewel Tom en Nellie steeds tegen haar zeggen dat ze geen gevoel van schuld hoeft te hebben. Ze is slachtoffer, geen dader.

Motto

'Wat de knager overliet, dat vrat de sprinkhaan; wat de sprinkhaan overliet, dat vrat de verslinder; wat de verslinder overliet, dat vrat de kaalvreter.'

– Joël 1:4-

*'And as wind in some lordless random comes to rest,
and all the disquieted dust within,
peace came to the hinterlands of our minds,
too remote to know, but peace nonetheless.'*

– Christian Wiman, Hammer Is the Prayer

Trivia

Debuutroman

Titelverklaring

Een sprinkhanenplaag en grote droogte als straf van God

2 Luister, leiders van het volk! Luister goed, bewoners van het land! Luister naar wat ik nu ga zeggen. Is dit ooit eerder gebeurd in de geschiedenis van dit land? 3 Vertel het aan je kinderen. En laten zij het weer aan hún kinderen vertellen, en ook zij weer aan hún kinderen. 4 De sprinkhanen eten alles op: wat de knager overlaat, eet de sprinkhaan op. Wat de sprinkhaan overlaat, wordt opgevreten door de verslinder. En wat de verslinder overlaat, eet de kaalvreter op.

De titel verwijst naar het motto van de passage uit Joël 1. In de test van de roman komt het woord "kaalvreter" niet voor. Als lezer moet je dus op zoek naar de passage in het Bijbelboek.

De boodschap die in deze metafoor van dit motto zit, is dat je aan je kinderen (generatie na generatie) moet vertellen wat er in het verleden is gebeurd. Dat geldt hier voor de geschiedenis van de Joden in WO II.

(Zie verder onder het kopje 'Bijzonderheden' wat betreft de symboliek.)

Structuur & perspectief

De roman heeft een complexe structuur. De opbouw is in de volgende delen. Tussen haakjes staat het perspectief van de betreffende delen)

- Zangeest, 1942 (personaal verteld door de 3-jarige Leie)

-Krimpenerwaard, 1974

-zaterdag 8 juni (ik-vertellers Dirk, Anton, Leie, Meeus)

- zondag 9 juni (idem)

- Zanegeest 1942-1950 (personaal verteld door het kind Leie)

- Krimpenerwaard 1974

-zaterdag 29 juni (ik-vertellers Dirk, Leie, Anton Meeuw)

- zondag 30 juni (idem)

- maandag 1 juli (idem)

-Krimpenerwaard/Zanegeest 1974

- dinsdag 16 april (personaal verteld door Leie)

- Krimpenerwaard 1974

- vrijdag 12 juli (ik-vertellers Dirk, Leie, Anton, Meeuws)

- zaterdag 13 juli (idem)

Zanegeest, zomer en herfst 1958 (personaal verteld, afwisselend door Dirk en Leie)

- Krimpenerwaard/Zanegeest 1974

- Zaterdag 13 juli (ik-verteller Leie)

Decor

Plaats en data zijn uit de titels van de delen af te leiden.

- Zanegeest (een dorp in Noord-Holland, waar Leie is ondergedoken en opgegroeid)
- Krimpenerwaard (In Zuid-Holland, in de Blijebelt, staat de boerderij van Dirk en Leie)

Tijdlagen:

- Zanegeest 1942
- Zanegeest 1942-1950
- Zanegeest 1958
- Krimpenerwaard april 1974
- Krimpenerwaard juni en juli 1974

Stijl

De stijl van Stiegmans is rustig en mooi. Hij doet wel enigszins denken aan die van schrijfsters als o.a. Franca Treur (*Dorsvloer vol confetti*) en Aukelien Weverling (*Het land*) die ook over dezelfde thematiek van de godsdienst op het platteland schrijven.

De gebruikte metaforen zijn ook prima en treffend.

(blz. 74) *"Tom Waits zingt als een rivier. Een rivier waar je op weg kunt drijven naar een plek waar niemand je scheef op aankijkt."*

(blz. 82) *Het was gisteravond dat ik het vroeg, het uitstapje naar zee was niks geworden en ik vroeg het dan ook met de wanhoop van een drenkeling die zich vastklampt aan een armzalig stuk drijfhout, terwijl de wind aanwakkert en de golven rijzen."*

(blz. 270) *"Er is iets waardoor ik blijf kijken als is de hele voorstelling niet om aan te zien, ze is als een afgebroken kies waar je steeds met je tong langs gaat, alsof er iets is in het gebrek wat gekoesterd wil worden."*

(blz. 346) *"Ze zei. Ga zitten, ik wist dat je zou komen, ik ben met jou toen terug naar huis gegaan als een hond die naar zijn eigen braaksel terugkeert, maar daar is het niet bij gebleven. Geloof jij in God?"*

Slotzin

"Ik ga zitten. Hij is vlakbij. "Leie", zegt hij. Ik kijk opzij naar zijn hand die omlaag hangt en daarboven de ruwe stof van zijn overall. Met mijn wang raak ik de hand aan. De zwarte vogel slaat zijn vleugels uit en vliegt weg.

Bijzonderheden

Siegmans stopt wel wat symboliek in haar verhaal.

1. De puzzel

Zoon Anton neemt van zijn eerst verdiende geld een cadeautje voor zijn moeder mee. Het is een puzzel, want dat deed ze graag. Bovendien is ze ziek en hij is dol op zijn moeder. Hij en zijn broertje willen een begin van de puzzel maken. (de randen!) Moeder die depressief is kan zich er niet aan zetten. De puzzel is symbool voor haar leven. Hij blijft voorlopig onaangeroerd, ze kan de problemen niet overzien. Op een bepaald moment komt er een meisje hun huis en het verhaal binnenlopen. Leie ziet dat als een teken van boven. Met het kind wil ze wel graag aan de puzzel beginnen. Dat lijkt een teken van herstel. Nadat ze een poging tot zelfdoding door het kind vrijdeld ziet worden,

komt er toch licht in haar duisternis.

Op blz. 270: "*Hij is nog niet compleet*", zei ik. "*Dat kapotte huis moet nog af.*" En toen ik het zei ging er een deur open in mijn hoofd. *Hoe onzinnig klonk dat ! Verdergaan met wat was afgebroken. Kon dat ? Maar ik wil de leegte niet. Ik weet hoe diep die is! Hoe droog de grond, hoe vruchteloos en dor.* "

Ook deze tekst is een regelrechte verwijzing naar het Bijbelboek Joël

Leie begint op te knappen en 'de puzzel van haar leven' op orde te krijgen. Ze neemt een besluit om terug te gaan naar Zanegeest, waar ze wat heeft recht te zetten. Het moet een nieuw begin van haar leven worden. Ze trekt haar trouwjurk aan (hoe symbolisch). Maar ze heeft er ook voor gezorgd dat de puzzel af is. De afbeelding is een ruïne van een huis. Dat zien de kinderen Meeus en Anton ook.

2. Verwijzingen naar "het teken van boven". Leie die toch nog gelovig is, ziet de komst van het kind als een teken om licht in de duisternis te krijgen. Door het kind komt ze er stukje bij beetje bovenop. Er ligt hier een verband met het motto uit het Bijbelboek Joël. Het citaat van de kaalvreter lijkt namelijk negatief, maar in de volgende hoofdstukken van dit Bijbelboek belooft God aan zijn volk dat het beloond al worden voor de moeilijke tijden. Dat teken krijgt Leie ook door. Leie is toch wel iemand die in tekenen gelooft. Zo zag ze ook de komst van Dirk (op fietstocht naar Texel) in haar leven als een teken, omdat ze de nacht ervoor van hem had gedroomd.

Voor deze gegevens verwijs ik ook naar blz. 369 en 370:

"Je denkt dat er niets meer is om op te wachten. Niets behalve de dood, maar daar kun je niet op wachten, dat duurt je veel te lang, die zal je een handje moeten helpen. Het lukt niet, er komt iemand tussen, het is een klein meisje met een bril dat van puzzels houdt. En op een zeker moment doe je de deur op een kier en ontdek je dat er in de nacht iets voor je is neergelegd. Een bundeltje verwachting. Het kleine begin van hoop. De ongehoorde gedachte dat het leven daar is waar je het het laatst verwachtte."

3. Op een wat lager niveau.

Dirk kijkt op blz. 119 toe hoe de koe Tantetje weigert zich te laten dekken door zijn stier Ketel. Het is niet zo vreemd dat dit een spiegeling is van de situatie in zijn huwelijk, waar zijn eerst zo gewillige vrouw Leie weigert seks met hem te hebben. De koe Tantetje loopt bij Ketel weg.

Weg is het vuur en de passie van Leie en Dirk in de duinen bij Zanegeest. Maar de belofte voor de lezer is dat die zal terugkeren wanneer Leie teruggekeerd is van het bezoek aan haar stiefvader Tom.

Beoordeling

Goed opgebouwde en fraai vertelde roman over de nasleep van een oorlogstrauma van een jonge Joodse vrouw.

De stijl doet denken aan Franca Treur en Auke Weverling. Romans van die drie schrijfsters zouden een mooie trits op de boekenlijst voor scholieren kunnen zijn. (*De kaalvreter, Het Land, en Dorsvloer vol confetti*)

Door de wat complexe structuur blijft er veel spanning in het verhaal. (Nou ja, de tijdlagen worden helder aangegeven) Wat is er allemaal in de oorlog gebeurd?

De roman heeft ook een mooi symbolisch einde. Symboliek is toch al een sterk punt in deze roman. Daardoor kun je het verhaal op diverse niveaus lezen. is dat juist niet een teken van goede literatuur?

Aanrader voor eindexamenkandidaten van havo en vwo.